

VILLY BERGSTRÖM
KARL-GUSTAF LÖFGREN

Lönesättningskurvor – finns dom? Replik till Calmfors och Holmlund

Calmfors och Holmlund [1991b] menar att vi ifrågasätter lönesättningskurvans existens därför att vi inte satt oss in i litteraturen. Innan vi behandlar vad som står i den litteratur som de hänvisar oss till, skall vi med utgångspunkt ifrån ett enkelt diagram, som beskriver ett analogt men välbekant problem, monopolföretagets prissättning, förklara varför vi menar att lönesättningskurvan inte är väldefinierad.

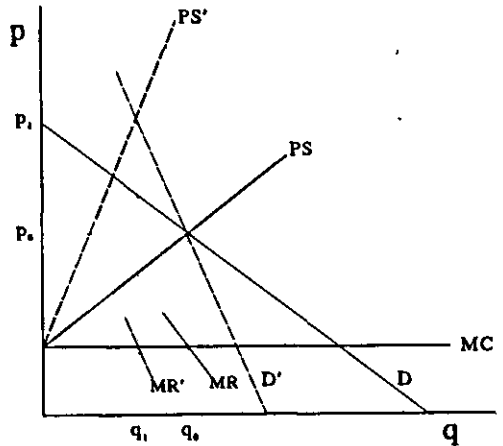
I *Figur 1* ges optimalt pris och volym för ett monopolföretag med efterfrågekurvan D av skärningspunkten mellan marginalintäktskurvan, MR , och den konstanta marginalkostnadskurvan, MC .

Ursprungliga optimum ges av priset p_0 och kvantiteten q_0 . Ett alternativt sätt att illustrera lösningen av detta problem är att i första ordningens villkor för optimum sätta in priset, p , i stället för efterfrågekurvan och rita första ordningens villkor i p , q -planet.¹ I figuren illustreras detta av kurvan PS , som har efterfrågekurvans lutning med omvänt tecken och skär efterfrågekurvan i punkten (p_0, q_0) .

Säg nu att efterfrågekurvan vrids med-sols runt det ursprungliga optimet till D' . Det nya optimala priset blir p_1 och voly-

*Docent VILLY BERGSTRÖM är chef för Fackföreningsrörelsens Institut för Ekonomisk Forskning, FIEF, Stockholm.
Professor KARL-GUSTAF LÖFGREN är verksam vid Institutionen för nationalekonomi, Umeå universitet.*

Figur 1 Den vridna prissättningskurvan.

men blir q_1 . "Prissättningskurvan" vrids motsols till PS' . Lutningen på de två prissättningskurvorna kan inte estimeras med en enda koefficient. Det hjälper inte att disaggregera som Calmfors och Holmlund föreslår, dvs införa fler än ett mono-

¹ Låt monopolföretagets linjära efterfrågekurva vara given av sambandet

$$p = \alpha - \beta q$$

dar p är pris och q är försald volym.

Om marginalkostnaden är konstant och lika med k kan företagets vinst skrivas:

$$\pi = \alpha q - \beta q^2 - qk.$$

Första ordningens villkor för vinstmaximum blir:

$$\frac{d\pi}{dq} = \alpha - 2\beta q - k = \frac{\alpha - \beta q}{p} - \beta q - k = 0$$

eller $p = \beta q + k$,

vilket vid givet värde på β (efterfrågekurvans lutning med omvänt tecken) kan uppfattas som en prissättningskurva. Kurvan PS i *Figur 1*.

polföretag som sätter priserna. En entydig lutning i aggregatet erhålles endast om alla skift i efterfrågekurvorna för de enskilda företagen är parallella. Om Calmfors förstår härledningarna i Calmfors & Forslund [1991] – det är inte lätt – som vi bla hänvisas till, håller han nog med om detta. För övrigt innehåller löneekvationen i Calmfors & Forslund [1991] exogena storheter från både utbuds- och efterfrågesidan, vilket gör en diagrammatisk framställning av marknadslösningen som en skärningspunkt mellan en aggregerad efterfrågekurva och en aggregerad lönesättningskurva konstlad.

I övrigt hänvisas vi till Johnson & Layard [1986], Holmlund [1990], och Nickell [1990]. I den förstnämnda referensen påminner "härledningen" om den i Calmfors & Holmlunds svar [1991b], fotnot 2. Där står: "Antag att lönesättningskurvan i en enskild sektor har formen...". Hos Holmlund [1990] finns såvitt vi kan se inte heller någon stringent härledning av lönesättningskurvan, men väl en diagrammatisk framställning liknande den i Calmfors & Holmlund [1991b]. Därutöver används samma "härledningsteknik" som i Johnson & Layard [1986]. I Nickell [1990] härleds med utgångspunkt från en förhandlingsmodell för företag och fackförening en reducerad form för reallönen, vilken innehåller såväl effekter från utbudssidan som efterfrågesidan (ekvation 40), och någon beskrivning av lösningen i termer av en negativt lutande efterfrågekurva och en positivt lutande lönesättningskurva finns naturligtvis inte

Slutsatsen måste bli att "lönesättningskurvan" och dess lutning inte kan bestämmas utan kännedom om efterfrågeförhållanden.² Därför är de diagrammatiska framställningarna hos Holmlund [1990], Calmfors [1991], Calmfors & Holmlund [1991a] missvisande.

Calmfors och Holmlund kritiserar oss också för att vi inte diskuterar de identifikationsproblem som aktualiseras av lönesättningskurvan. Eftersom vi inte påstår

oss estimerar någon sådan kurva har vi litet svårt att ta åt oss av kritiken. Det vore betydligt naturligare om våra kritiker rodade när ordet identifikationsproblem nämns.

Slutligen, vad skall man ha en kurva motsvarande PS i *Figur 1* till i de sammanhang där fackföreningen sätter lönen? Uppenbarligen kan den inte ensam användas för att analysera verkningarna av ekonomisk politik. Det saknas, som Calmfors & Holmlund [1991b] medger, en ekvation. Svaret är att man genom att samtidigt estimerar första ordningens villkor för fackföreningens optimala lönesättning och efterfrågefunktionen för arbetskraft, kan identifiera parametrarna i fackföreningens nyttofunktion. En utmärkt artikel i genren är Pencavel & Holmlund [1988], och vi hade nog trott att den skulle ingå i läsanvisningarna.

För huvudfrågan, arbetsmarknadspolitikens effekter på lönebildningen, är lönesättningskurvans existens inte avgörande. Är den inte väldefinierad är alla estimationer av den naturligtvis tvivelaktiga. Finns den och om den dessutom är riktigt identifierad räcker den ändå inte för att avgöra om arbetsmarknadspolitik har den ena eller andra effekten på reallön och sysselsättning. Det behövs – därför att den innehåller två endogena variabler – ytterligare en ekvation för att

² Ett slags "lönesättningskurva" – en reallön som är en avtagande funktion av arbetslösheten – vilken är oberoende av företagets efterfrågan efter arbetskraft, härleds i Shapiro & Stiglitz [1984]. Intuitionen är att ju lägre arbetslöshet desto lättare är det att få ett nytt arbete om man måste lämna det gamla därför att man inte gjort sitt bästa ("maskat"). Om arbetsgivaren höjer lönen i takt med nedgången i arbetslösheten, kan han gora kostnaden för att maska och bli upptackt tillräckligt hög för att samtliga arbetare skall gora sitt bästa. De empiriska specifikationer av "lönesättningskurvor" som finns i de svenska studier som listas av Bergström & Lofgren [1991] har dock ingen koppling till denna teoretiska idé.

nöjaktigt besvara den frågan.

Huvudresultatet i den lönepolitiska forskning som debatten här gäller, är det triviala att ökad aktivitetsnivå i ekonomin höjer lönekostnaderna. Arbetsmarknadspolitik, som sätts in på så bred front att arbetslösheten inte bara motverkas utan att den dessutom pressas ned, höjer lönekostnaderna. Vi bestrider inte detta.

Vi har vänt oss mot att Calmfors gått ut i en politisk kampanj för ökad öppen arbetslöshet med argumentet, bland andra, att arbetsmarknadspolitik tränger ut så många "riktiga jobb" i näringslivet att den "motverkar sitt eget syfte att minska den öppna arbetslösheten" (*Svenska Dagbladet* 1991-01-21). I *Dagens Nyheter* 1991-03-21 skrev Calmfors: "Priset för att genom stora AMS-insatser hålla nere den öppna arbetslösheten blir då lägre sysselsättning".

Detta betyder att den sysselsättning som temporärt skapas genom AMS-aktiviteter medför motsvarande minskning av jobben på den ordinarie arbetsmarknaden. Men inte nog med det, t o m fler "riktiga jobb" försvinner än de som svarar mot antalet sysselsatta i AMS-jobb. Sysselsättningen inklusive AMS-jobben minskar.

När en forskare pläderar för ökad arbetslöshet och minskade arbetsmarknadspolitiska insatser för dem som drabbas och påstår att han baserar dessa slutsatser på egen och andras forskning, motiverar det en närgången granskning av denna forskning. Håller forskningen för påståendena?

Vi har ovan visat att den forskning Calmfors stöder sig på vilar på bräcklig teoretisk grund. En del av de empiriska resultaten är dessutom tvivelaktiga, för att inte säga meningslösa, vilket vi visade i *Ekonomisk Debatt* nr 5, 1991. I de studier Calmfors & Holmlund [1991a] kallar metod I har forskarna nämligen, genom konstruktionen av variablerna, byggt in en garanti för att arbetsmarknadspolitik (likom varje annan variabel använd på lik-

nande sätt) visar en löneuppdrivande effekt.

Arbetsmarknadspolitik kan tidigare ha medfört inlåsningseffekter, t ex när beredskapsarbeten sattes in i massiv omfattning i slutet av 1970-talet. Det finns emellertid olika typer av arbetslösa. En icke oväsentlig andel är medelålders och äldre arbetare och tjänstemän på t ex bruksorter och i glesbygder, personer för vilka viljan och förmågan till utbildning är svag. Skall dessa lämnas därefter?

Den socialdemokratiska regeringen tycktes ta intryck av Calmfors kampanj, och vägrade att öka de traditionella beredskapsarbetena. Men beredskapsarbetena borde kunna modifieras, så att mer av jobsökande och kontakt med den öppna arbetsmarknaden byggs in i dessa.

Det är viktigt att forskare skiljer på vetenskap och politik. När en forskare gör politiska utspel bör värderingarna redovisas. Man bör, för forskningens anseende, vara ytterst försiktig när man baserar politiska utspel på relativt färska forskningsresultat.

Referenser

- Bergström, V & Löfgren, K-G, [1991], "Hellre arbetsmarknadspolitik än devalvering. Svar till Calmfors och Holmlund". *Ekonomisk Debatt* årg 19, nr 5, s 454-459.
- Calmfors, L, [1991], "Lonerna, sysselsättningen och den ekonomiska politiken". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 4, s 309-327.
- Calmfors, L & Forsslund, A, [1991], "Real Wage Determination and Labour Market Policies: The Swedish Experience". *Economic Journal*, vol 100, s 1130-1148.
- Calmfors, L & Holmlund, B, [1991a], "Hur skall studierna av arbetsmarknadspolitikens effekter bedömas? Replik till Bergström och Löfgren". *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 5, s 448-454.
- Calmfors, L & Holmlund, B, [1991b], "Lönebildningen och arbetsmarknadspolitik. Svar till Bergström och Löfgren", *Ekonomisk Debatt*, årg 19, nr 6, s 531-533.
- Holmlund, B, [1990], *Svensk lönebildning - teori, empiri, politik*. Bilaga 24 till *Långtids-*

utredningen 1990. Finansdepartementet, Stockholm.

Johnson, G E & Layard, R, [1986], "The Natural Rate of Unemployment: Explanation and Policy". I Ashenfelter, O & Layard, R (red), *Handbook of Labor Economics*. North-Holland, Amsterdam.

Nickell, S, [1990], "Unemployment: A Survey". *Economic Journal*, vol 100, s 391-439.

Pencavel, J & Holmlund, B, [1988], "The Determination of Wages, Employment, and Work Hours in an Economy with Centralized Wage Setting. Sweden 1950-83". *Economic Journal*, vol 98, s 1105-1126.

Shapiro, C & Stiglitz, J, [1984], "Equilibrium Unemployment as a Discipline Device". *American Economic Review*, vol 74, s 433-444.